

Türk Psikoloji Yazıları
2004, 7 (14) 49-60

Kimlik Ölçeği'nin Bir Türk Örneğinde Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Hamit Coşkun*

Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Özet

Bu çalışmada Kimlik Ölçeği (KÖ) Türkçe'ye çevrilerek geçerlik ve güvenirlik açısından incelenmiştir. Araştırmaya 275 üniversite öğrencisi katılmıştır. Ölçeğin yapı ve ölçüt geçerliğine ilişkin bulgular alt ölçeklerin (kişisel, sosyal ve kolektif kimlik) tek bir yapıyı yansıttığını, birbirleriyle uyum içinde ve diğer ölçeklerden farklı bir yapısının olduğunu göstermektedir. Bulgular ayrıca, testin tümüne ve alt ölçeklerin iç tutarlılığına ve puan değişmezliğine ilişkin güvenirlik (test tekrar test) katsayılarının (N = 160) yeterli düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmanın sonuçları, ilgili literatür ışığı ve gelecekteki araştırmalar açısından tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kimlik Ölçeği, kişisel, sosyal ve kolektif kimlik, geçerlik, güvenirlik

A Study of the Validity and Reliability of the Identity Questionnaire in a Turkish Sample

Abstract

The Identity Questionnaire (IQ), translated into Turkish Language and it was examined in terms of validity and reliability in this study. 275 university students participated in this study. The results concerning the content and criterion validity of the IQ indicated that the subscales (personal, social, and collective identity) reflect one single factor, these scales are in accordance with each other, and have different construct from other scales. The results also showed that the reliability coefficients of the total scale, subscale, and test-retest reliabilities (N = 160) were at satisfactory levels. The findings of the present study were discussed in light of literature and the future studies.

Key Words: Identity Questionnaire, personal, social, and collective identity, validity, reliability

*Yazışma Adresi: Yrd. Doç. Dr. Hamit Coşkun, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, 14280 Gölköy Kampüsü, Bolu.
E-posta: hamitcoskun91@yahoo.com

Bireylerin kendileri ya da kim oldukları hakkındaki algıları (kendilik kavramı veya kimlik), insanoğlunu diğer canlılardan farklı kılan en temel özelliklerden biridir. Kimlik; kişisel değerler, düşünceler, duygular gibi bireye özgü özelliklerin (kişisel kimlik) ve aidiyet duygusu, beğenilme, ün gibi sosyal gruplarla ilişkilerin (sosyal kimlik) bir bütünüdür. Kimliğin bu iki yönünün ölçülmesi ve değerlendirilmesi, sosyal kimlik kuramının yaklaşık son 30 yılda alana yaptığı katkılarla birlikte önemli bir araştırma konusu olmuştur (Cheek, 1982,1983; Coşkun, 2000; Cheek ve Hogan, 1983; Briggs ve Cheek, 1986; Lamphere ve Leary, 1990; Miller ve Thayer, 1988; Penner ve Wymer, 1983; Schlenker ve Weigold, 1990).

Sosyal kimlik kuramı, kişisel kimlikten ayrı olarak, bireyin ait olduğu veya ait olduğunu hissettiği gruplar aracılığıyla kimlik oluşturma'nın önemini vurgulamaktadır (Tajfel, 1982; Tajfel ve Turner, 1986; Turner, 1985). Sosyal kimlik kuramının temelinde yatan görüş; bireylerin davranışlarının sadece kendileri hakkında oluşturdukları algıları tarafından değil, aynı zamanda özdeşim kurdukları veya ait olduklarını hissettikleri sosyal grupların davranış örüntüleri ve görüşleri tarafından da etkilenmesidir. Bu nedenle, kişisel kimlik kavramının daha çok sosyal kimlik kuramı çerçevesinde araştırılmış ve incelenmiş olması şaşırtıcı görünmemektedir.

Sosyal kimlik kuramının literatürde ortaya atılmasına paralel olarak, kişisel ve sosyal kimliği ölçme girişimi ilk kez Cheek ve Briggs (1982) tarafından başlatılmıştır. Başlangıçta sadece kişisel ve sosyal kimlik boyutlarını içeren Kimlik Ölçeği'nin (KÖ) geçerlik ve güve-

nirliğini artırmak için araştırmacılar bazı maddeleri tekrar yazarak ve yeni maddeler ekleyerek ölçeği geliştirmişlerdir (Cheek, 1982, 1983; Cheek ve Hogan, 1981; Hogan ve Cheek, 1983). Psikometrik analizler KÖ'nün bazı maddelerinin ortak ya da kolektif kimlik olarak adlandırılan üçüncü bir faktörde yüklendiklerini göstermiş ve bu nedenle kolektif kimlik için yeni maddeler geliştirilmiştir (Cheek, Underwood ve Cutler, 1985; Cheek, Tropp, Chen ve Underwood, 1994; Cheek ve Tropp, 1995).

Kimlik Ölçeği'nin geçerliği üzerinde yapılan çalışmalar, ölçek maddelerinin üç temel faktör veya bileşen üzerinde yüklendiğini ve alt faktörlerin (kişisel, sosyal ve kolektif kimlik) aralarındaki uyum geçerlik korelasyon katsayılarının istatistiksel açıdan manidar olduğunu göstermektedir (Cheek, 1989; Cheek ve ark., 1994, Coşkun, 2000). KÖ'nün ölçüt bağımlı geçerliği üzerinde yapılan çalışmalar kişisel, sosyal ve kolektif kimlik alt ölçeklerinin ölçüt alınan diğer ölçme araçlarıyla orta düzeyde anlamlı ilişki gösterdiğini rapor etmektedir (Coşkun, 2000; Cheek ve Hogan, 1983; Briggs ve Cheek, 1986; Lamphere ve Leary, 1990; Miller ve Thayer, 1988; Penner ve Wymer, 1983; Schlenker ve Weigold, 1990). Maddelerin buldukları alt ölçekle korelasyon katsayılarına (madde-toplam korelasyonlarına) bakıldığında, maddelere ait katsayıların kişisel kimlik ölçeği için .29 ile .66, sosyal kimlik ölçeği için .38 ile .64 ve kolektif kimlik ölçeği için .29 ile .49 arasında yer aldığı bulunmuştur (Coşkun, 2000).

Ölçeğin güvenilirliği konusunda yapılan araştırmalar, ölçeğin iç tutarlık katsayılarının yeterince yüksek (Cronbach alfa katsayısı .70

ile .80 arasında) olduğunu göstermektedir (Berzonsky, 1994; Cheek ve ark., 1994; Coskun, 2000; Tropp, 1992). Bu araştırmalar ayrıca, güvenilirlik katsayılarının kişisel kimlik alt ölçeği için .68 ile .82, sosyal kimlik alt ölçeği için .68 ile .83 ve kolektif kimlik için .68 ile .72 aralığında değiştiğini rapor etmektedir.

Literatürde Kimlik Ölçeği'nin psikometrik özellikleri konusunda yapılan araştırmalara rağmen, ülkemizde söz konusu ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması henüz yapılmamıştır. Bu araştırmanın temel amacı, KÖ'nün Türk örnekleminde psikometrik özelliklerini saptamaktır. Kimliğin farklı öğelerini değerlendirecek bir aracın geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının sonuçları, gelecekte yapılacak kuramsal ve uygulamalı araştırmalara başlangıç noktası oluşturması açısından önem taşımaktadır.

Kimlik Ölçeği'nin Özellikleri

Kimlik Ölçeği; kişisel (10 madde), sosyal (7 madde) ve kolektif kimlik (8 madde) alt ölçeklerinden oluşan ve toplam 35 madde içeren bir ölçektir. Ölçeğin 10 maddesi dolgu maddesi olarak kullanılmaktadır.

Kişisel Kimlik Alt Ölçeği. Bu alt ölçek bireyin kişisel değerler/ahlaki standartlarını, hayaller/düşlerini, geleceğe yönelik kişisel amaçlarını ve beklentilerini, heyecanlar/duygularını, görüşlerini/düşüncelerini, korku ve kaygılarla başa çıkma tarzlarını; başkalarından farklı biri olarak kendine özgü bir kişiliğe sahip olma, yaşamdaki değişikliklere rağmen özde aynı kalmaya devam edileceği bilgisini, kendisiyle ilgili bilgi ve düşüncelerini ve özel görüşlerini/kendilik değerini ölçen toplam 10 maddelik bir ölçektir (2, 5, 8, 11, 14, 17, 19, 21, 24 ve 28. maddeler).

Sosyal Kimlik Alt Ölçeği. Bireyin başkalarına göre popüler olması; söylediği ve yaptığı şeylere başkalarının gösterdiği davranış tarzları, fiziksel görünüşü, başkalarının kendisi hakkında ne düşündüğü, kişinin çekiciliği, jestleri/başkaları üzerinde oluşturduğu izlenimleri ve başkaları ile birlikteyken gösterdiği davranış biçimi ya da sosyal davranışlarını nasıl algıladığını ölçen toplam 7 maddelik bir ölçektir (3, 6, 9, 12, 15, 22 ve 25. maddeler).

Kolektif Kimlik Alt Ölçeği. Kişinin; ailesinin kuşağının bir üyesi olması, ırk ya da etnik özgeçmişi, dini, yaşanan ya da büyüdüğü yerleri, topluma ait olma duygusu, ülkesinden gurur duyma ya da bir vatandaş olarak övünme duygusu, politik konulara ilgisi ya da politik etkinlikleri ve bölgesel aksanı/telaffuzu ya da ikinci dil bilmesi boyutlarını ölçen toplam 8 maddelik bir ölçektir (4, 7, 10, 13, 23, 26, 31 ve 33. maddeler).

KÖ, ergen ve yetişkinlere bireysel veya grup olarak uygulanmaktadır. Katılımcılar her maddeye 1'den (benim kim olduğum için önemsiz) 5'e (benim kim olduğum için her zaman çok önemli) kadar uzanan Likert tipi bir ölçek üzerinde yanıt vermektedirler. Dolayısıyla, tüm ölçekten alınan en küçük puan 25, en yüksek puan ise 125'tir.

Yöntem

Örnekleme

Araştırmaya Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi İngilizce hazırlık eğitimi görmüş 1., 2. ve 3. sınıflarda okuyan toplam 275 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların % 25.1'i Kimya, % 40.3'ü Matematik, % 17.6'sı Fizik, ve % 17.0'si Biyoloji bölümü öğrencisi-

dir. Katılımcılar, sınıf ve bölümler açısından istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Katılımcıların % 60.7'si (167) erkek, % 39.3' ü (108) kızdır. Yaş ortalaması 20.59 (S = 2.30) olarak bulunmuştur.

Çeviri Çalışması

Kimlik Ölçeği'nin İngilizce orijinali araştırmacının kendisi tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Çeviri işleminden sonra, ölçek katılımcılara uygulanmış, anlaşılakta güçlük çekilen ya da alt ölçekleriyle korelasyon katsayıları düşük ve faktör yükleri farklı olan maddeler yeniden gözden geçirilerek düzenlenmiştir. Düzenlenen ölçek maddeleri İngilizce eğitim görmüş bir uzman tarafından incelenmiş ve böylece ölçek uygulamaya hazır duruma getirilmiştir.

İşlem

Katılımcılara araştırmanın amacı konusunda ön bilgi yazılı olarak verildikten ve kendilerinden katılıma gönüllülük için onay alındıktan sonra KÖ uygulanmıştır. Ölçek maddelerine ilişkin uygulama sırasında sorusu olacakların bu durumu el kaldırarak belirtmeleri istenmiştir. Uygulayıcı, sorusu olan katılımcılara gerektiğinde bireysel olarak açıklamada bulunmuştur. Tüm katılımcılar, birbirlerinin tepkilerini görmeyecek şekilde ayrı olarak oturulmuştur.

KÖ'nün ölçüt bağımlı geçerliğini saptamak amacıyla ülkemizde geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış Boğun Eğici Davranışlar Ölçeği (BEDÖ; Şahin ve Şahin, 1992), Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ; Şahin ve Şahin, 1992) ve Kendini Kurgulama Ölçeği (Coşkun, 1994; Haran ve Aydın, 1995) önce-

lik ve sonralık etkisini kontrol etmek amacıyla karışık sırada toplam 170 katılımcıya uygulanmıştır. KÖ'nün alt ölçekleri ile Suçluluk-Utanç Ölçeği (SUTÖ; Şahin ve Şahin, 1992) arasında ilişki, farklı bir çalışmada toplam 60 öğrenciye uygulanarak belirlenmiştir. Ölçeğin test tekrar test güvenilirliği altı hafta arayla toplam 160 katılımcıya uygulanmıştır.

Bulgular

Geçerlik Çalışması

Ölçeğin geçerliği, yapı ve ölçüt bağımlı geçerliği incelenerek belirlenmiştir.

Yapı Geçerliği. Alt ölçeklere ait maddelerin faktör yapısını belirlemek amacıyla 275 katılımcının aldığı puanlar üzerinden faktör analizi yapılmıştır. Her alt ölçeğe ait maddelerden alınan puanlar Temel Bileşenler Faktör Analizi ile tet edilmiş ve alt ölçeklerde yer alan maddelerin birinci faktör (bileşen) yük değerleri, özdeğeri 1 ve 1'in üstünde olması ölçütüyle belirlenmiştir. Alt ölçeklere ait maddelerin birinci faktör yük değerlerinin .57'inin üstünde olduğu görülmüş ve her alt ölçeğin tek boyutlu olarak düşünebileceğine karar verilmiştir. Kişisel kimlik alt ölçeğine ait maddeler varyansın % 31.72'sini, sosyal kimlik ölçeğinde bulunan maddeler %42.83'ünü ve kolektif kimlik alt ölçeğindeki ise % 41.58'ini açıklamaktadır. Kişisel kimlik ölçeği için maddelerin madde-toplam korelasyonu .34 ile .49, sosyal kimlik ölçeği için .43 ile .59 ve kolektif kimlik ölçeği için .43 ile .60 arasında değişmektedir (Bkz. Tablo 1). Alt ölçeklere ait toplam puanlar faktör analizine tabi tutulduğunda, bu ölçeklerin tek bir boyutu (yani kimliği) yansıttıkları ve toplam varyansın % 63.29'unu açıkladıkları görülmektedir

KİMLİK ÖLÇEĞİ

Tablo 1*Ölçekte Bulunan Maddelerin Ortalamaları, Standart Sapma ve Yapı Geçerlik Katsayıları*

Madde No/Alt Ölçek (N = 275)	X	S	Faktör Yüklü	Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu
Kişisel Kimlik				
2.	4.28	.99	.56	.42
5.	3.92	.91	.48	.34
8.	4.34	.76	.57	.43
11.	3.78	.99	.55	.40
14.	4.34	.77	.60	.45
17.	3.72	1.00	.51	.37
19.	2.97	1.16	.57	.44
21.	3.90	1.16	.51	.38
24.	4.33	.76	.65	.49
28.	4.03	.95	.61	.44
Sosyal Kimlik				
3.	2.26	1.04	.62	.47
6.	3.18	1.17	.63	.48
9.	2.76	1.16	.59	.43
12.	2.72	1.17	.67	.51
15.	2.31	1.03	.74	.59
22.	3.36	1.15	.70	.53
25.	3.83	1.00	.61	.46
Kolektif Kimlik				
4.	3.75	1.19	.74	.60
7.	3.29	1.37	.74	.61
10.	3.91	1.44	.59	.45
13.	3.39	1.15	.57	.43
23.	3.63	1.10	.63	.49
26.	3.79	1.27	.67	.54
31.	2.83	1.25	.63	.47
33.	3.28	1.25	.57	.43

Kişisel kimlik alt ölçeğindeki maddeler toplam varyansın % 31.72'sini, sosyal kimlik ölçeğindeki %42.83'ünü ve kolektif kimlik alt ölçeğindeki % 41.58'ini açıklamaktadır.

(Bkz. Tablo 2). Alt ölçekler, genel boyutun yani kimliğin maddeleri olarak düşünüldüğünde, madde-toplam korelasyonları kişisel, sosyal ve kolektif kimlik için sırasıyla .52, .51 ve .67'dir.

Alt ölçeklerin birbiriyle uyum geçerliği korelasyon matrisi ile incelendiğinde, kişisel kimlik ölçeğinin sosyal kimlik ve kolektif kimlik ölçeğiyle korelasyonun sırasıyla .13 ($p < .03$) ve .33 ($p < .0001$) olduğu, sosyal kim-

Tablo 2*Alt Ölçeklerin Geçerlik ve Güvenirlik Katsayıları*

Ölçekler	X	S	Faktör Yüktü	Madde- Toplam Korelasyonu	İç Tutarlılık	Test tekrar Test (N=160)
Kişisel Kimlik	39.52	4.74	.66	.52	.76	.79
Sosyal Kimlik	20.53	4.86	.66	.51	.78	.84
Kolektif Kimlik	27.46	5.73	.81	.67	.80	.68
Tüm Ölçek	87.52	10.99	1.00	1.00	.79	.86

lik ölçeğinin kolektif kimlik ölçeği ile korelasyonunun .32 ($p < .0001$) olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 3). Kişisel, sosyal ve kolektif kimlik ölçeklerinin tüm ölçekle korelasyonları sırasıyla .66, .67 ve .81'dir (tüm $p < .00001$).

Ölçüt Bağımlı Geçerlik. Ölçeğin ölçüt bağımlı geçerliği için uygulanan BEDÖ, KKÖ, SKÖ ve SUTÖ'nün bu çalışmada iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .83, .84, .86 ve .80'dir. Tablo 4' te görüldüğü gibi, BEDÖ'nün sosyal kimlik ve kolektif kimlik alt ölçekleriyle ilişkisi pozitif yönde ve anlamlıdır (Pearson momentler çarpım korelasyon katsayıları sırasıyla .28 ($p < .001$) ve .44'tür ($p < .00004$). KKÖ ile sosyal kimlik alt ölçeği arasında pozitif yönde korelasyon bulunmaktadır ($r = .23$, $p < .003$). Ancak, KKÖ ile kişisel kimlik ($r = .09$,

$p > .44$) ve kolektif kimlik ($r = .16$, $p > .08$) arasındaki ilişki anlamlı değildir. SKÖ kişisel ($r = .31$, $p < .0001$), sosyal ($r = .34$, $p < .0001$) ve kolektif kimlik ($r = .31$, $p < .0001$) alt ölçekleriyle pozitif yönde ilişki göstermektedir.

SUTÖ'nün suçluluk alt ölçeği ile kişisel kimlik alt ölçeği arasındaki ilişki anlamlıdır ($r = .31$, $p < .01$), ancak sonuçlar bu ölçekle sosyal kimlik ($r = .10$, $p > .44$) ve kolektif kimlik ($r = .22$, $p > .10$) arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığını göstermektedir. Utangaçlık Ölçeği ile sosyal kimlik ($r = .32$, $p < .01$) ve kolektif kimlik ($r = .43$, $p < .001$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta, ancak kişisel kimlik ölçeği ($r = .10$, $p > .43$) ile arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığını göstermektedir.

Tablo 3*Alt Ölçekler Arasındaki Korelasyon Katsayıları*

Ölçek	Kişisel Kimlik	Sosyal Kimlik	Kolektif Kimlik	Toplam
Kişisel Kimlik	1.00			
Sosyal Kimlik	.13*	1.00		
Kolektif Kimlik	.33**	.32**	1.00	
Toplam Ölçek	.66***	.67***	.81***	1.00

* $p < .03$, ** $p < .0001$, *** $p < .00001$

Tablo 4*Alt Ölçeklerin Ölçüt Alınan Ölçeklerle Korelasyonları*

N= 170	Kişisel Kimlik	Sosyal Kimlik	Kolektif Kimlik
BEDÖ (N = 170)	.06	.28***	.44****
KKÖ (N = 170)	.09	.23***	.16
SKÖ (N = 170)	.31***	.34***	.31*
SUTÖ (N = 60)			
Suçluluk	.31*	.10	.22
Utangaçlık	.10	.32*	.43**

* $p < .01$, ** $p < .001$, *** $p < .0001$, **** $p < .00004$

Kısaltmalar: BEDÖ = Boğun Eğici Davranışlar Ölçeği, KKÖ = Kendini Kurgulama Ölçeği, SKÖ = Sosyal Karşılaştırma Ölçeği, SUTÖ= Suçluluk-Utanç Ölçeği

Ölçeğin Güvenirliği

Ölçeğin güvenirliliği iç tutarlılık ve puan değişmezliği (test tekrar test güvenirliliği) ile hesaplanmıştır. Kimlik Ölçeği'nin Cronbach alfa katsayısıyla belirlenen iç tutarlılık güvenirliliği .79'dur. Kişisel, sosyal ve kolektif kimlik alt ölçeklerinin iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .76, .78 ve .80'dir (Bkz. Tablo 2).

KÖ'nün altı hafta arayla test tekrar test korelasyon katsayısı .86'dır. Puan değişmezliği katsayıları kişisel, sosyal ve kolektif kimlik alt ölçekleri için sırasıyla .79, .84 ve .68'dir.

Tartışma

Kimlik Ölçeği'nin geçerliğine ilişkin bulgular, alt ölçeklerdeki maddelerin tek bir faktörü yansıttıklarını ve alt ölçeklerin toplam varyansın % 63.29'unu açıkladığını göstermektedir. Ölçekte bulunan maddelerin ve alt ölçeklerin toplam ölçekten alınan puanlarla korelasyon katsayıları psikometrik açıdan istenilen düzeydedir. Ayrıca, alt ölçeklerin birbiriyle ve toplam ölçek puanlarıyla uyum içinde oldukları görülmektedir. Dikkat çeken bir ko-

nu, kişisel kimlik alt ölçeği ile sosyal kimlik alt ölçeği arasında düşük ancak anlamlı bir korelasyon ($r = .13$) olmasıdır. Söz konusu iki alt ölçek arasındaki ilişki, Coşkun'un (2000) Amerikalı öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmada da düşük ($r = .19$) bulunmuştur. Ancak, her iki örnekleme de söz konusu olan bu katsayılar istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmamaktadır. Genel olarak, araştırmanın bulguları literatürdeki araştırma sonuçları ile tutarlılık göstermektedir (Check, 1989; Check ve ark., 1994, Coşkun, 2000).

Ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliği için ülkemizde geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılan ölçekler ölçüt alınmıştır. Ölçüt alınan BEDÖ, KKÖ, SKÖ ve SUTÖ'nün bu çalışmada elde edilen iç tutarlılık katsayıları (sırasıyla .83, .84, .86 ve .80) daha önceki çalışmaların bulgularıyla tutarlılık göstermektedir (Coşkun, 1994; Haran ve Aydın, 1995; Şahin ve Şahin, 1992). Araştırmanın sonuçları, BEDÖ'nün sosyal kimlik ve kolektif kimlik alt ölçekleriyle ilişkisinin pozitif yönde ve anlamlı olduğunu, ancak kişisel kimlik ölçeğiyle ilişkili olmadığını göstermektedir. Schlenker ve Weigold

(1990), sosyal kimliğin olumsuz değerlendirilme korkusu (fear of negative evaluation) ve uyuma (conformity) ile pozitif yönde ilişki gösterdiğini; ancak, kişisel kimliğin özerklik (autonomy) ile pozitif yönde ilişkisi olduğunu rapor etmektedir. Dolayısıyla, sosyal ve kolektif kimliği yüksek bireylerin daha fazla boyun eğici olması gerçeği, araştırmanın sonuçları ile tutarlı görünmektedir.

Araştırmanın sonuçları, sosyal kimlik ile kendini kurgulama arasındaki ilişkinin pozitif yönde ve anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu ölçekler arasındaki ilişki literatürdeki bazı araştırmalar tarafından da bildirilmektedir (Lamphere ve Leary, 1990; Miller ve Thayer, 1988; Penner ve Wymer, 1983).

SKÖ'nün kişisel, sosyal ve kolektif kimlik alt ölçekleriyle arasındaki ilişki pozitif yönde ve orta düzeydedir. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği'nde bireyin kendisini birbirine zıt iki uçlu bir ölçek üzerinde değerlendirmesi istenmektedir. Bir anlamda, kişi kendisiyle ilgili beğenirliğini yansıtmaktadır. Bu açıdan ele alınırsa, SKÖ ile kimlik ölçekleri arasındaki ilişkinin orta düzeyde olması, KÖ'nün beğenirlikten farklı bir yapıyı temsil ettiğini göstermektedir.

SUTÖ'nün suçluluk alt ölçeği ile kişisel kimlik ölçeği ve utangaçlık alt ölçeği ile sosyal kimlik ve kolektif kimlik ölçekleri arasındaki ilişki pozitif yönde ve anlamlı bulunmuştur. Benzer şekilde, Cheek ve Hogan (1983), kişisel kimliğin suçlulukla, sosyal kimliğin ise utangaçlıkla daha fazla ilişkili olduğunu rapor etmektedir. İki araştırmanın sonuçları farklı örneklemelere rağmen, birbiriyle tutarlılık göstermektedir.

Kimlik Ölçeği'nin Cronbach alfa katsayısıyla belirlenen iç tutarlılık güvenilirliği .79'dur. Kişisel, sosyal ve kolektif kimlik alt ölçeklerinin iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .76, .78 ve .80'dir. Bu bulgular, literatürdeki araştırma sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir (Berzonsky, 1994; Cheek ve ark., 1994; Coskun, 2000; Tropp, 1992). Ayrıca, KÖ'nün altı hafta arayla test tekrar test korelasyon katsayısı oldukça yüksektir ($r = .86$). Puan değişmezliği katsayıları kişisel, sosyal ve kolektif kimlik alt ölçekleri için sırasıyla .79, .84 ve .68 bulunmuştur. Test aralığı görece olarak uzun olmasına rağmen bulunan güvenilirlik katsayılarının yüksekliği, ölçeğin oldukça tutarlı bir ölçüm yaptığını göstermektedir. Kolektif kimlik için bu katsayı, diğerlerine oranla görece olarak biraz daha düşüktür. Bu durum, yaşanan yerde geçirilen zaman ya da etkileşimlerin sayısı arttıkça, geçmişte oluşturulan ortak bağların ve kültürel değerlerin zamanla azalabileceğine işaret edebilir. Ancak, bu hipotezi savunmak henüz erken görünmektedir. Bu yüzden, kolektif kimliğin üniversite öğrencilerinde nasıl bir profil çizdiğini incelemek için gelecekte boylamsal ya da kesitsel araştırmalara ihtiyaç vardır.

Sonuç olarak, bu çalışmada elde edilen bulgulara dayanılarak Kimlik Ölçeği'nin ve alt ölçeklerinin Türkçe geçerlik ve güvenilirliğinin umut verici olduğu düşünülmüştür. Ancak, bu çalışmanın belirli bir örneklem üzerinde yürütüldüğü göz önüne alındığında, ölçeğin gelecekte geniş bir örneklemle doğrulayıcı faktör analizinin yapılması gerekmektedir. Ölçekten alınan puanlara yaş, cinsiyet, sosyo ekonomik düzey, uzun süre yaşanan yer gibi demografik değişkenlerin katkısının gelecek araştırmalarda incelenmesi ve ölçeğin farklı örneklem-

ler için normlarının saptanması yani standardizasyon çalışmasının yapılması gerekmektedir. Ölçek, psikolojinin alt alanlarında çalışan psikologlar için yeni bir araştırma alanı oluşturacaktır. Özellikle sosyal, endüstri, gelişim ve klinik psikolojisi alanlarında geliştirilen programlara ya da manipülasyonlara ölçekten ve ölçeğin alt ölçeklerinden yüksek veya düşük puan alan bireylerin tepkilerinde farklılıklar olup olmadığı incelenmelidir. Ayrıca, ölçeğin diğer ölçme araçlarıyla ilişkisi, araştırılması gereken bir başka alandır. Gelecekte yapılacak araştırmalar bu konuları aydınlatacaktır.

Kaynaklar

- Berzonsky, M. D. (1994). Self-identity: The relationship between process and content. *Journal of Research in Personality, 28*, 453-460.
- Briggs, S. R., & Cheek, J. M. (1986). The role of factor analysis in the development and evaluation of personality scales. *Journal of Personality, 54*, 106-148.
- Cheek, J. M. (1982). Aggregation, moderator variables, and the validity of personality tests: A peer-rating study. *Journal of Personality and Social Psychology, 43*, 1254-1269.
- Cheek, J. M. (1982/83). *The aspects of Identity Questionnaire: Revised scales assessing personal and social identity*. Unpublished manuscript. Wellesley College, MA.
- Cheek, J. M., & Briggs, S. R. (1982). Self-consciousness and aspects of identity. *Journal of Research in Personality, 16*, 401-408.
- Cheek, J. M., & Hogan, R. (1983). Self-concepts, self-presentations, and moral judgments. In J. Suls & A. G. Greenwald (Eds.), *Psychological perspectives on the self* (Vol.2, pp. 249-273). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cheek, J. M., & Tropp, L. R. (1995). *The aspects of Identity Questionnaire: History and bibliography (2nd edition)*. Wellesley College, MA.
- Cheek, J. M., Tropp, L. R., & Underwood, M. K. (1994). *Identity orientations: Personal, social, and collective aspects of identity*. Paper presented at the meeting of the American Psychological Association, Los Angeles.
- Cheek, J.M., Underwood, M. K., & Cutler, B. L. (1985). *The aspects of Identity Questionnaire (III)*. Unpublished manuscript. Wellesley College, MA.
- Coşkun, H. (1994). *Self-monitoring theory and studies*. The Summer Colloquiums of Graduate Studies at The University of Texas at Arlington'da sunulan bildiri.
- Coşkun, H. (2000). *The effects of out-group comparison, social context, intrinsic motivation, and collective identity in brainstorming groups*. Unpublished doctoral dissertation. The University of Texas at Arlington.
- Haran, S., & Aydın, O. (1995). Depresyon, umutsuzluk, sosyal beğenirlik ve kendini kurgulama düzeyinin intihar fikirleri ile ilişkisi. *Kriz Dergisi, 3*, 218-222.
- Hogan, R., & Cheek, J. M. (1983). Identity, authenticity, and maturity. In T. R. Sarbin & K. E. Scheibe (Eds.), *Studies in social identity* (pp. 339-357). New York: Praeger.
- Lamphere, R. A., & Leary, M. R. (1990). Private and public self-processes: A return to James's constituents of the self. *Personality and Social Psychology Bulletin, 16*, 717-725.
- Miller, M. L., & Thayer, J. F. (1988). On the nature of self-monitoring: Relationship with adjustment and identity. *Personality and Social Psychology Bulletin, 14*, 544-553.
- Penner, L. A., & Wymer, W. E. (1983). The moderator variable approach to behavioral predictability: Some of the variables some of the time. *Journal of Research in Personality, 17*, 339-353.
- Şahin, N. H., & Şahin, N. (1992). *Adolescent guilt, shame, and depression in relation to sociotropy and autonomy*. The World Congress of Cognitive Therapy. Toronto.
- Schlenker, . R., & Weigold, M. F. (1990). Self-consciousness and self-presentation: Being autonomous versus appearing autonomous. *Journal of Personality and Social Psychology, 59*, 820-828.

Tajfel, H. (1982). Social psychology of intergroup relations. *Annual Review of Psychology*, 33, 1-39.

Tajfel, H., & Turner, J. C. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. In S. Worschel & W. G. Austin (Eds.), *Psychology of intergroup relations*. Chicago: Nelson-Hall.

Tropp, L. R. (1992). *The construct of collective identity and its implications for the Wellesley College context*. Unpublished B. A. Honors thesis, Wellesley College, MA.

Turner, J. C. (1978). Social comparison, similarity and ingroup-favoritism. In H. Tajfel (Ed.), *Differentiation between social groups: Studies in the social psychology of intergroup relations*. London: Academic Press.

Ek 1

KİMLİK ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki ifadeler kimliğin farklı yönlerini tanımlamaktadır. Lütfen her ifadeyi dikkatli bir şekilde okuyarak size uygunluğunu değerlendiriniz. Aşağıdaki ölçekten size uygun bir numara seçerek her ifadenin yanındaki (başındaki) boşluğu doldurunuz.

- 1= Benim kim olduğum için önemli değil
- 2= Benim kim olduğum için nadiren önemli
- 3= Benim kim olduğum için genellikle önemli
- 4= Benim kim olduğum için çok önemli
- 5= Benim kim olduğum için her zaman çok önemli

- ___ 1. Sahip olduğum şeyler, eşyalarım
- ___ 2. Değerlerim ve ahlaki standartlarım (kıstaslarım)
- ___ 3. Başkalarına göre popüler oluşum
- ___ 4. Ailemin kuşaklarının (soyağacının) bir üyesi olmak
- ___ 5. Hayallerim ve düşlerim
- ___ 6. Söylediğim ve yaptığım şeylere başkalarının gösterdiği davranış tarzları
- ___ 7. Irkım ya da etnik özgeçmişim
- ___ 8. Geleceğe yönelik kişisel amaçlarım ve beklentilerim
- ___ 9. Fiziksel görünüşüm: boyum, kilom ve bedenimin şekli
- ___ 10. Dinim
- ___ 11. Heyecanlarım ve duygularım
- ___ 12. Başkalarının benim hakkımda düşündükleri, ünüm
- ___ 13. Yaşadığım ya da büyüdüğüm yerler
- ___ 14. Düşüncelerim ve görüşlerim

- ___15. Başkalarına göre çekiciliğim
- ___16. Yaşım, yaş grubuma ait ya da kuşağımın bir üyesi oluşum
- ___17. Korku ve kaygılarımla baş etme (uğraşma) tarzlarım
- ___18. Bir erkek ya da bayan olarak cinsiyetim
- ___19. Başkalarından farklı birisi olarak kendine özgün bir kişi olduğum duygusu
- ___20. Alt, orta yada üst ekonomik sınıflardan birine ait olan sınıfım
- ___21. Yaşam görünüşte birçok değişikliklere yol açsa da, özde aynı kalmaya devam edeceğim bilgisi
- ___22. Jestlerim, diğerleri üzerinde oluşturduğum izlenim ve tarzlarım
- ___23. Topluma ait olma duygum
- ___24. Kendilik bilgim, gerçekte ne tür bir kişi olduğuma ilişkin düşüncelerim
- ___25. Başkalarıyla bir araya geldiğim zaman, sergilediğim davranış tarzı olan sosyal davranışım
- ___26. Ülkemden gurur duyma, bir vatandaş olarak övünme duygum
- ___27. Faaliyetlerde iyi ve koordine olan fiziksel yetilerim
- ___28. Kişisel olarak kendilik değerim, kendim hakkında özel görüşüm
- ___29. Bir spor takımıyla özdeşleşen bir spor fanatığı oluşum
- ___30. Mesleki tercihlerim ve kariyer planlarım
- ___31. Politik veya siyasi konulara olan ilgim
- ___32. Öğretmenlerimden aldığım öneri ve kazandığım dereceler gibi akademik yetenek ve performanslarım
- ___33. Bölgesel aksanım, telaffuzum ya da ikinci dil biliyor oluşum
- ___34. Üniversitede öğrenci olarak rolüm
- ___35. Heteroseksüel ya da homoseksüel olan cinsel yönelimim